

Grenzen overschrijden voor een academische ontspanning

Slotwoord Lector Academische basisschool, Ton Bruining, uitgesproken aan het eind van de jaarafsluiting Academische Basisschool 2010/2011, gehouden op Academische basisschool DOK 12, Amersfoort op 15 juni 2011.

Beste collega's,

Vandaag presenteerden leraren in opleiding en leraaronderzoekers de resultaten van hun praktijkonderzoek. Net als andere jaren was het weer geweldig om daar getuige van te zijn. Net zo goed als dat het een eer was om de afgelopen twee jaar de ontwikkeling van het netwerk van academische basisscholen en de hogeschool te begeleiden.

De Hogeschool Utrecht mag trots zijn op de ontwikkeling van het netwerk academische basisschool, welke door KSU en KPOA en de voormalige Hogeschool Domstad is ingezet. Een belangrijke ontwikkeling! Het werk aan het beste onderwijs voor onze kinderen en de opleiding van de beste leraren vraagt om onderzoek in de praktijk. Dat is mijn stellige overtuiging.

Van leraren mag worden verwacht dat ze een **professioneel oordeel** kunnen vormen over de inrichting van het onderwijs, dat ze verbetermogelijkheden zien en dat ze in kunnen spelen op de specifieke behoefte van kinderen in hun school. In 2010 riep ik op om de **scheppende kracht van leraren** de ruimte te geven. Dat is geen eenvoudige opgave. Want de overheid, de wetenschap, de schoolbesturen en de ouders bemoeien zich met dat onderwijs en staan met richtlijnen, onderzoeksresultaten, opdrachten en wensen klaar.

Praktijkgericht onderzoek ondersteunt leraren bij het innemen van een professionele positie in het spanningsveld van wetenschappelijke kennis en beroepsstandaarden, het beleid van de overheid en de wensen van ouders en kinderen. Het bepalen van een professioneel standpunt in dat spanningsveld is een heel belangrijk leerproces.

Door de inrichting van een gezamenlijk netwerk, het toerusten van lerarenopleiders, leerkrachten en studenten in het doen van onderzoek worden op verschillende fronten winsten geboekt.

- Er worden kennisketens gecreëerd tussen onderwijsinstellingen in de praktijk.
- Er worden nieuwe leerpraktijken gearrangeerd op scholen, en
- huidige en nieuwe leerkrachten worden geprofessionaliseerd.

Het model van Collectief Praktijkonderzoek dat door het lectoraat kantelende kennis werd ontwikkeld speelt daar een belangrijke rol in. Vandaag hebben we daar weer vele mooie voorbeelden van gezien.

In het werk van het lectoraat academische basisschool onderzoeken we de maatregelen die genomen moeten worden om het netwerk Academische basisschool te verduurzamen en verder te ontwikkelen. Daarbij dichten wij een belangrijke taak toe aan de '**grensoverschrijders**', de uitdagingen die zij zien en waar zij voor willen gaan.

Belangrijke grensoverschrijders zijn:

De **kartrekkers uit de basisscholen**. Zij kijken over de muren van de school en werken samen met kennispartners. Met docenten van de hogeschool, studenten en de eigen leerkrachten werken ze aan de ontwikkeling van een leer- en onderzoekscultuur, die de teams ontvankelijk maakt voor bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek, waarin teams leren met steeds nieuwe ogen naar het onderwijs te kijken en die uitdaagt om daar lessen uit te trekken en daar ook consequenties aan te verbinden voor de verbetering van het onderwijs.

De **studenten** die met hun benen in twee systemen staan. Ze werken in de basisschool en ze moeten voldoen aan de eisen die de pabo stelt. Met hun onderzoek voeden zij de basisschoolteams en dragen ze bij aan de traditie van een onderzoekende pabo.

De **lerarenopleiders** die de school in trekken, kenniskringen begeleiden en leer- en kennispartner worden van het werkveld.

Verder zijn er bestuurders, schoolleiders, coördinatoren en leraren die op de deur van de hogeschool blijven kloppen, waardoor de hogeschool naar buiten blijft kijken en de besturen op maat bediend worden. En er zijn hogeschoolbestuurders, opleidingsmanagers en –coördinatoren en leraren die onderwijs niet alleen voor nu, maar ook voor straks willen maken en die de **vitaliserende kracht van netwerken** zien.

Het zijn die grensoverschrijders die – zo verwachten zij – de bron zijn van leerspanning en academische ontspanning. Spanning die ontstaat op basis van ambities, problemen, ongewenste situaties en die – wanneer een vraagstuk wordt losgemaakt van de waan van de dag – in een academische ontspanning – richting geeft aan feedback, aan reflectie aan leren. Het zijn de grensoverschrijders die voorop gaan in het ontwikkelen van de identiteit van de leraar als onderzoeker, het coördineren van projecten, het reflecteren en het transformeren in meer onderzoekende organisaties.

We denken dat het belangrijk is om de kartrekkers te koesteren en waar nodig te ondersteunen. Ze mogen door de eigen organisatie en door hun partners gezien worden als een belangrijke steunpilaren voor de ontwikkeling van de kwaliteit van het onderwijs. Zorg dat ze niet tussen wal en schip vallen, want omdat ze de grens over zijn, zijn ze niet altijd duidelijk zichtbaar voor de eigen organisatie.

Natuurlijk is de verleiding groot om kritisch te zijn. Zo zal een traditionele onderzoeker vraagtekens zetten bij het onderzoek dat op basisscholen wordt gedaan. Wie navraag doet zal vinden dat leerkrachten wel participeren in onderzoek, maar nu vaak zelf nog geen onderzoek uitvoeren en dat lerarenopleiders ook zelf nog geen onderzoek doen en evenmin hun collega's als onderzoeker inschakelen.

Persoonlijk vind ik dat je voorzichtig moet zijn met zo'n houding. Ik kies er voor om uit te gaan van een ontwikkelingsgedachte. Gras groeit niet door er aan te trekken.

Ik heb het afgelopen jaar gezien dat vanuit het ontwikkelingswerk in de kenniskringen kartrekkers, lerarenopleiders en studenten een drang ontwikkelen om zelf de lat hoger te leggen. Alumni die het Academische basisschool -traject (Acbas) hebben doorlopen en in een academische basisschool zijn gaan werken vragen hun schoolleider om bij het aantrekken van een nieuwe collega een kandidaat te kiezen die de Acbas heeft gedaan. Kartrekkers kiezen ervoor om naast hun werk een masterstraject te gaan volgen. Lerarenopleiders willen onderzoek blijven doen naar de ontwikkeling van praktijkonderzoek, de ontwikkeling van verschillende soorten kennis en de vorming van samenwerkingsverbanden. Bestuurders, managers en hun ondersteuners van de hogeschool en van de pabo dagen elkaar uit in een kritische dialoog.

De opdracht van de hogeschool aan de lector en de kenniskring was te adviseren over de verduurzaming van het netwerk academische basisschool.

Na de zomer zullen we ons onderzoek presenteren, maar we zien dat de academische basisschool gezien wordt als een noodzaak, het heeft een wezenlijke leerfunctie.

Er worden initiatieven genomen om:

- Verbindingen te leggen tussen de basisscholen en het kenniscentrum van de HU en inhoudelijke lectoraten zoals taal en rekenen
- Om onderzoek in het curriculum en in de basisschool verder te blijven ontwikkelen, om sleutelfiguren, de grensoverschrijders een stem te geven en te ondersteunen.
- Om in samenwerking met het basisonderwijs uitdagende excellentie programma's te ontwikkelen voor het crème de la crème van de studenten.

Er is een basis gelegd. Nu breekt een periode aan waarin gekeken moet gaan worden naar de relatie tussen praktijkonderzoek, schoolontwikkeling, professionalisering van leraren en de leerresultaten van kinderen.

Tot slot dank ik hier iedereen die zich het afgelopen jaar heeft ingezet voor het project Academische basisschool en de organisatoren van deze middag. Ik dank DOK12 voor de gastvrije ontvangst en alle deelnemers voor hun komst. Het was een hele mooie, leerzame middag. Een Academische ontspanning die ongetwijfeld bijdraagt aan het onderwijs voor onze kinderen en die prikkelt tot verder onderzoek.

Straks dubbel ontspannen, lekker op vakantie en in 2011/2012 weer met alle goede mensen verder bouwen.

dr. Ton Bruining,
Amersfoort
15 juni 2011